

IBRIS | We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Groza, Petru

ÎN UMBRA CELULEI/ Petru Groza – București: Paul

Editions, 2021

ISBN: 978-606-9703-44-1

Petru Groza

ÎN UMBRA CELULEI

MALMAISON, IARNA 1943-1944

„Lux in tenebris lucet...”

Redactare: *Nicoleta Monoran*

Tehnoredactare: *Paul Editions*

Coperta: *Lucian Enache*

Paul Editions

Șos. Ștefan cel Mare nr. 15, Sector 2, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro,

vanzari@pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,

mihaela.enache@pauleditions.ro

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

Tipar: ARTPRINT

E-mail: office@artprint.ro

Paul Editions

Prima înclăștare	5
La București	7
Înapoi	10
O „vizită” în tren	11
La Siguranță	12
În fața Generalului Diaconescu	19
„Vila Conspirativă”	23
Crăciun negru	28
De ce a căzut Codreanu	30
Din nou la Siguranță	33
Ochii albaștri	35
O confruntare	37
La „Odihna bună”	40
Drumul spre temniță	46
La numărul 43	48
Vlădescu Răcoasa și Miron Belea	56
O rază	58
Lespedea	61
La Ministerul de Interne	63
Lumea din închisoare	65
Povestea lui Ion Tetea	67
Programul unei zile	69
Introspecții	72
Ziua polonezilor	74
Un copil în închisoare	79
La zăpadă	81
Clopotele	83
Stomacul și Ideile	85
Revederi neașteptate	89
Economicul și Spiritualul	91

Un domn „bine”	95
Tragedia generației tinere	98
Lumea care apune	104
O vizită nocturnă	106
Verdictul de la Verona	109
Verdictul de la Viena	111
Un mesaj de acasă	113
De vorbă cu Isac Feldștein	114
Ceva despre zbor	116
Despre sociabilitate	118
Vizite duminicale	121
Momente	123
Poveste mică	125
Vasile Socolov sau despre rezistență	126
Din nou „la cercetare”	129
Luarea amprentelor	131
„Bucovinele”	133
Rasă, origine etnică, etc	138
Pleacă polonezii	142
Iarăși la Curtea Marțială	145
Poveste cu o găină	148
Poveste cu un hering	150
Despre ideile fixe	152
Pedagogia închisorii	160
Iluminarea lui Zacheu	163
Suferința lui Găvrilă	166
Suferința unui secui	169
Suferința a două popoare	171
O deșteptare în zori	186
Se largesc cătușele	189
Cum se „instruește”	193
La cercetare	197
Gică	199
Liber	202

ÎNAPOI

14-15 decembrie

...Și totuși, nu se întâmplă nimic. Zi de zi aștept să fiu arestat. Uneori, cercul de agenți, care mă urmăresc cu încăpățănare, se strânge atât de aproape, încât înclin să mă ofer, dar imediat după aceea ei îl lărgesc din nou.

Hotărât, intențiile noastre se bat cap în cap: eu prefer să fiu ridicat de aici, ferind pe cei de acasă de spectacolul unei astfel de operațiuni, ei însă, evident, renunță la publicitatea prea mare a Capitalei, preferând o „operație” la umbra casei mele din provincie. Pentru a pune capăt jocului, care acum mi se pare lămurit că nu se va sfârși aici, iau trenul de seară și plec, înapoi, la Deva.

O „VIZITĂ” ÎN TREN

16 decembrie

Nu m-am înșelat. Abia trecut de granița vechiului Ardeal, la Brașov sunt trezit în miez de noapte de câțiva ceferiști; sunt oameni pe care eu i-am încadrat la căile ferate acum aproape un sfert de veac, în decursul operei de unificare administrativă a României întregite, pe când eram ministru al Comunicațiilor. Ceferiștii par emoționați, îmi șoptesc că în gară au urcat oameni de-ai Siguranței, care s-au postat pe platformele vagonului, întrebându-i de mine cu discreția cuvenită. Dimineața, la Simeria, sunt prevenit de alți ceferiști că în gara Deva se pregătește ceva: sunt acolo chestorul poliției, șeful Siguranței, însoțiți de mai mulți sergenți. După ce au îndepărtat publicul, s-au postat pe peron, așteptând trenul nostru.

Ajungem... Chestorul, tânărul și corpolentul Albu, mă întâmpină încurcat, comunicându-mi că are ordinul să mă aresteze și să mă trimită sub escortă înapoi, la București. Sui în trăsură lor și – însoțit de ei – plec spre casă. Clădirea este înconjurată de polițiști înarmați. Obligatoria percheziție se desfășoară în prezența chipurilor uluite ale celor din casă.

Primesc cu liniște aparentă toate aceste măsuri, care durează până în noapte; îmi îmbrățișez soția și copiii și plec cu escorta, din nou, spre gară, iar de acolo cu trenul la București, unde sosim cu mare întârziere abia a doua zi, seara.

LA SIGURANȚĂ

17 decembrie

Trenul ajunge în Gara de Nord, noaptea târziu. Sunt transportat direct la sediul Siguranței generale. Drumul e mocirlos, cu grămezi de zăpadă ce se topește. O ceață de decembrie apăsătoare... Totul pare infinit de trist, în ritmul acesta lent al unei destrămări totale. Sufletul înregistrează ca un seismograf sensibil atmosfera mohorâtă și așterne umbre deprimante asupra voinței. Totul numai pentru câteva clipe... Căci această voință, obișnuită să treacă – de-a-lungul unei vieți suficient de dinamice – peste multe obstacole, se regăsește brusc în clipa când în fața noastră se ivește poarta de fier a sinistrei clădiri, iar din umbrele nopții se desprinde figura uriașului polițist, îndelung antrenat în a deschide și a închide poarta, pentru a înghiți prăzile. În fața acestei guri de fier, îmi încordez toate energiile morale și fizice, hotărât a mă angaja în luptă cu nădejde. Mă smulg din amorțeala în care te aduce ceața acestei triste nopți de iarnă.

Drept, în picioare, privesc în ochi pe acești vlăjgani ai poliției secrete care mă întâmpină, cu ochi vicleni, în anticamera oficiilor lor. Pe brațul stâng, îmi atârână un țol ciobănesc, bun tovarăș din alte vremuri, când mă ajuta să înving frigul sub rigorile stăpânirii străine. Această „procoviță”

a devenit, evident, o curiozitate în ochii comisarilor care mă înconjoară și care au cu toții câte o privire și pentru lâna ei groasă, lungă, cu pătrate negre-albe, de tip ardelenesc. Din echipamentul meu, agenții deduc, probabil, un oarecare antrenament pentru asemenea ocazii...

Sunt ținut în picioare câteva ore, fără ca să-mi adreseze cineva un cuvânt, în această anticameră, spre care, de jur-împrejur, se deschid ușile străvezii, de sticlă, ale birourilor populate de agenți și comisari ai „secretului”. Trec adeseori pe lângă mine, învârtindu-se de ici-colo, fără o treabă precisă, cercetându-mă cu priviri, în care pot citi tendința de intimidare combinată cu aceea a provocării. Îi contemplu... Așadar, acești acrobați pe funiile invizibile ale tuturor mașinațiilor, și-au început jocul. „Tratamentul” a început chiar în clipa în care uriașa poartă de fier s-a închis în urma pașilor mei. Jocul mă „obosește”. Cu toată „tinerețea” mea de vreo șase decenii este îndeajuns de plictisitor ca, după două zile și două nopți nedormite, după două călătorii cătuși de puțin comode, ca toate călătoriile din vremea războiului – să stau aici nemișcat, în picioare, sub săgețile privirilor aruncate de un roi de agenți și comisari, care mă fixează din toate colțurile, prin toate ușile de sticlă. Toate acestea pot obosi un trup și pot frânge o voință, oricât s-ar fi consolidat această voință în clipa aducerii mele în acest sinistru laborator inchizitorial din bulevardul Pache Protopopescu nr. 2. În interiorul acestei clădiri sumbre, oameni fantome, livizi, frânți de mașina anchetatorilor, trec din când în când prin fața mea, însoțiți sau sprijiniți de agenții poliției secrete.

Toate aceste jalnice apariții mă fac să-mi dau seama că, dincolo de camerele din față, în spatele coridoarelor întunecoase, luminate mistic de becuri minuscule, operațiile de cercetare sunt în plină desfășurare, în aceste ceasuri de noapte înaintată.

Dezolanta uzină, plină de mistere, lucrează din plin, zdrobind trupuri, frângând în roțile sale îmbibate de sudori

și sânge, suflete și voințe – material furnizat din belșug în aceste dramatice zile de război, de foamete și de criză, când prea puțini își pot permite luxul de a nu lua o atitudine și de a nu se angaja politic. Această blestemată clădire este centrul-motor al unui puternic aparat de control și constrângere, îndreptat împotriva unei omeniri zbuciumate și suferinde, dornică de a păși pe un alt drum decât acel impus cu forța de niște cârmuitori care se cred supraoameni și care, adeseori, nu sunt nici măcar oameni pur și simplu.

Din aceste reflecții, mă trezește chemarea unui comisar, lat în umeri, corpulent, cu mustăți negre, cu ochii umbriți de streășina unor sprâncene stufoase. Dintr-o conversație pe care o are cu altul, îi rețin numele: Tănăsescu. (E bine să reții numele oamenilor cu care ai de-a face în astfel de împrejurări). Mă conduce în biroul de instrucție. În birou, la masă, un „inspector” îndesat, părând mic de statură, cu fața rotundă, rasă, fără expresie. Proptindu-și capul în palme, se fixează cu gravitate vizibil afectată asupra filelor cusute ale unui dosar uriaș.

Nu-mi trebuie multă fantezie pentru a deduce că – iată – mi se dă voie să-mi văd „dosarul”, cu nenumărate fișe și file secrete, adunate în taină, de-a-lungul anilor de luptă politică, conform obiceiului locului, cu multă dibăcie orientală, pe toate căile informațiilor clandestine, începând cu personalul din casă și sfârșind cu agenții provocatori de toate categoriile.

Am auzit adeseori de acest dosar misterios. Am fost prevenit de nenumărate ori că, odată și odată, când conjunctura politică va îngădui celor care își închipuie că au în mâini destinul poporului nostru, acest dosar va face explozie, iar schijele sale mă vor sfâșia pe mine, păcătosul, cel care „sapă la temelia Statului”.

Tot în această noapte, aflu numele primului meu anchetator, inspectorul adâncit în dosar: Tăflaru. Alături de el, șezând cu un cot proptit în colțul mesei, un ofițer

(presupun a fi procuror militar), mărunț și acesta, cu aceeași gravitate impusă ca și a vecinului său. Când am intrat, a luat atitudine marțială, rășchirându-și, important, picioarele și mâinile de instructor provincial. În aceeași ședință, aflu și indentitatea sa: e un avocat de pe la Caracal, concentrat în acest post al Justiției sau poliției militare. Tace, fumează, în timp ce celălalt continuă a se edifica, răsfoind afectat filele.

E o pauză pe care și-o impun înainte de a trece la atac. Pauza răpitoarelor, bine calculată, atunci când au în față o pradă nu de toate zilele. Tot timpul cât durează pauza, sunt ținut în picioare. Procovița e tot pe brațul meu.

După această îndeajuns de lungă așteptare, deodată, prin surprindere, Tăflaru întrerupe tăcerea și, ridicând brusc capul, întreabă apăsător:

— D. „avocat” Groza?

În sfârșit îi aud glasul. Îl privesc ținându-mi ochii. Omul știe prea bine că sunt Groza și nu altul, de vreme ce fusese anunțat de agenți cu ceasuri înainte, din moment ce dosarul meu îi stă înainte, pe masă. E perfect de bine informat chiar asupra mandatului de arestare, pe care el însuși l-a trimis la Deva.

Accentul întrebării îmi indică felul în care voi fi tratat: „de sus în jos”. Mi se dă să înțeleg, de la început, că trebuie să-mi iau adio de la presupusa pretenție de a fi tratat ca un om care a fost cineva.

Totuși, tonul întrebării mi se pare jignitor, mai ales când el se datorește acestui șoarece, care-mi stă în față. Scuturându-mă de oboseala atâtor ore petrecute în picioare, iau atitudinea leului, îl fixez și... nu răspund. Tăcerea mea – e clar – îl încurcă. Repetă întrebarea; același răspuns niciunul.

De data aceasta, îi sare în ajutor procurorul provincial, care mi se adresează:

— Domnule doctor Groza (fără avocat), noi suntem în exercițiul unei funcțiuni legale. În fața legii, suntem cu toții egali, orice am fi fost sau am fi. Trebuie, prin urmare, să răspundeți la întrebări.

Observ că ne-am ghicit gândurile, și-i fac pe plac, răspunzându-i:

— Da, eu sunt doctorul Groza, dar nu avocatul Groza, despre care habar n-am, fiindcă nu sunt avocat.

— Dar ați fost avocat.

— A, da! dacă merge – ceea ce d-ta nu admiți – pe ceea ce „am fost”, apoi eu am fost de toate. Am fost chiar (și aici fac o pauză intenționată, deviind de pe linia pe care el presupune a mi-o fi ghicit), am fost chiar, pe vremuri, pușcăriaș, sub stăpânirea străină, client al curților marțiale.

Și, în continuare:

— Procovița aceasta (o arăt, trecându-mi-o de pe brațul stâng pe cel drept) mi-e martoră.

Pe urmă, zâmbesc... Rânjesc și șoarecii, iar Tăflaru, părăsind mimica de inchizitor, se dezgheață:

— Domnule ministru...

Îl întrerup:

— A, nu, mă mulțumesc cu „domnule doctor”.

Tăflaru, caută, apoi, să-mi demonstreze că și el este de origine ardelean. (Un obicei pe care-l au mulți frați din Vechiul Regat de a-și sublinia în fața ardeleanului obârșia transilvăneană, oricât de problematică ar fi ea). Susține că, pe vremuri, a emigrat din Ardeal un strămoș al său, Tăflan, vechi nume de margineni oieri din jurul Sibiului, etc.

Ajunsă aici și deraiată de pe linia inițială a anchetei, mă pomenesc șezând pe un scaun, oferit cu exagerată gentileță de zbirii puterii. Evident, ne dezarmăm reciproc, schimbând tactica adversității declarate. Nu-i mai puțin adevărat că și eu și ei urmărim, pe dedesubt, un scop precis. Atenție, deci, la inamic, pentru momentul când, aruncând blana de oaie, își va dezveli colții!...

Prevederea se dovedește a fi fost utilă, pentru că la un moment dat, inchizitorii – după ce au manifestat multă admirație pentru trecutul meu, cu regrete, cum spunea Tăflan-Tăflaru, că ne întâlnim în astfel de împrejurări – revin la perfidele poziții de plecare.

— Știți că mișeii ăștia (îmi spun ei) au căutat să vă compromită, amestecându-vă într-o conspirație în contra ordinii publice, într-un complot pentru răsturnarea regimului!

Pe urmă, foarte gravi, îmi arată o cutie de lemn lustruită, în care se află un dosar voluminos. Îl scot, arătându-mi fugitiv procese-verbale scrise mărunț, cu vorbe cifrate, adevărate hieroglife; mi se răsfoiesc la repezeală sute de pagini, la care sunt anexate foi din gazeta ilegală a Uniunii Patrioților, „România Liberă”. Îmi arată cu insistență litera „G”, afirmând că s-a dovedit a fi inițiala numelui meu, în timp ce „Fr. P.” e tot una cu „Frontul plugarilor” de sub președinția mea, etc. Toate acestea mi se înfățișează cu o viteză, care-mi ia posibilitatea de a prinde ceva concret din „materialul compromițător”. Sunt somat, apoi, cu glas solemn să-mi dau concursul la stabilirea adevărului, pe care – afirmă – îl cunosc și eu.

În gând, îmi spun: „A, șoarecilor, vă dați din nou la mine”, iar cu vocea răspicată, ridicându-mă în picioare:

— Precum văd, vreți să mă audiați, anchetând pe linie polițistă sau penală un delict politic. Ei bine, eu am pretenția să fiu considerat drept un vânat mare, care nu se prinde cu una, cu două. Poftescă, deci, să stăm de vorbă, șefii cei mari ai acestei instituții în care mă aflu! Până atunci vă comunic irevocabila mea hotărâre de a nu vă mai spune un singur cuvânt, orice s-ar întâmpla. Nici tortura, nici chiar punerea la zid nu-mi vor schimba această hotărâre. Am trăit în viața mea și alte furtuni. Au trecut. Eu le-am supraviețuit.

Liniștit, iau apoi din nou loc pe scaunul de lângă perete. Abia atunci observ pe un nou sosit, un tânăr uscățiv, cu privire pătrunzătoare, voalată un pic de ochelarii mari încadrați în rame negre. Remarc șiretenia privirii. Acum de-abia îmi dau seama că s-a strecurat în odaie, tiptil, așezând aproape nevăzut cutia de lemn în fața lui Tăflaru, și stând de atunci, tăcut și nevăzut, în spatele meu. Am impresia că

acesta este spiritul rector al cercetărilor, menit să opereze după culise, fără un amestec vizibil.

Încercările de a mi se mai stoarce vreun răspuns, rămân zadarnice. Încurcați de mușenia mea, se retrag toți trei în camera de alături, lăsându-mă singur. Îi aud din când în când discutând, plecând și venind. După un timp îndelungat reapar. Mă anunță că voi avea o înfățișare cu șeful suprem al Siguranței Statului, generalul Diaconescu. Cum, însă, ora e târzie, întvederea va avea loc mâine. Până atunci, mi s-a dat voie – adevărată surpriză! – să dorm la hotelul meu obișnuit, Athenée Palace. Dar, ca să nu mă plictisesc, însoțit de un agent.

Refuz compania, declarând, nesincer, că prefer să petrec noaptea aici.

Cei trei schimbă rapid priviri, după care procurorul militar îmi spune că mă va duce la hotel cu mașina lui, renunțând la altă supraveghere, dar rugându-mă să mă prezint iarăși la Siguranță, la o oră precisă. Știam că mă vor supraveghea pe ascuns. La poarta hotelului, mă invită să nu comunic cu nimeni în timpul nopții. Totuși, cu ajutorul unui camerist, izbutesc să am o convorbire telefonică.

Dimineața, aflu de la personalul hotelului că mai mult nici nu puteam face: am fost toată noaptea supravegheat de agenți secreți. Gândindu-mă la toată murdăria morală din cenușia clădire în care mă voi înapoia a doua zi, invoc, ca pe o purificare, versurile întăritoare și curate ale lui Verhaeren:

*„Je vous aime, gars des pays blonds, beaux conducteurs
De bennissants et clairs et pesants attelages,
Et vous, bucherons roux des bois pleins de senteurs,
Et toi, paysan frustré et vieux des blancs villages,
Qui n'aimes que les champs et leurs humbles chemins
Et qui jettes la semence d'une ample main
D'abord en l'air, droit devant toi, vers la lumière...”*

ÎN FAȚA GENERALULUI DIACONESCU

18 decembrie

Camera de la Athenée Palace mă găzduiește de un sfert de veac. În decursul deceniilor, m-am împrietenit cu această odaie. Găsesc în ea confortul apusean, în mijlocul unei lumi, unde Orientul se amestecă cu Occidentul, alcătuiind un țipător mozaic: de la dezordine și groaznică murdărie, la luxul și rafinamentul parizian.

Dimineața, refăcut, îmi beau cafeaua înfundat într-un fotoliu din somptuosul hol de marmură. Reflectez la distanța dintre lumea de aici – îmbuibată castă de diplomați, oameni ai finanței internaționale, ofițeri ai armatelor germane și italiene, cu anexele lor de podoabă feminină, lăfăindu-se în trai bun în această țară bogată și atât de primitoare – și dintre lumea subterană a mizerabililor, în apropierea cărora am petrecut ultimele zile și voi mai petrece cine știe cât.

Această lume a mulțumiților, îmbelșugată și luminoasă, își găsește antipodul în umbra zidurilor atâtor temniți. Descopăr, în resorturile intime ale sufletului, un sentiment necunoscut până acum, asemănător aceluia pe care-l va fi încercat orbul vindecător de către Hristos; când a trebuit să